

Concluziile Comisiei de Etică și Arbitraj în cazul aspectelor reclamate de doamna Mihaela Drăgan, fost prezentator al emisiunii „Fără etichetă” ședințele din 18, 25 martie, 6 și 30 aprilie 2015

- Prezenți:** Gabriela Avram, Raluca Brumariu, Răzvan Butaru, Horia Grușcă, Ioana Mureșan, Marian Voicu (membri)
- Absenți:** Raluca Brumariu (ședințele din 18 și 25 martie);
- Invitați:**
- Mihaela Drăgan, fostă prezentatoare a emisiunii *Fără etichetă*, însoțită de avocatul Ovidiu Mihai Cârlogea (ședința din 18 martie);
 - Mimi Necula, producător emisiunea *Fără etichetă* (25 martie și 6 aprilie);
 - Cătălin Sava, producător executiv al *Secției Alte Minorități* (25 martie);
 - Mugur Vărzariu, fotograf, activist social (6 aprilie);
 - Anca Marchidan, coordonator emisie *Fără etichetă* (6 aprilie);
 - Tiberiu Marcu, organizator producție (6 aprilie);
 - Cosmin Șerban, activist *E-Romnja* (a transmis un punct de vedere în scris, neputând onora invitația adresată pentru 6 aprilie).

Ordinea de zi:

Sesizarea domnului Cătălin Sava, coordonator cu atribuții de producător executiv al Secției Alte Minorități; sesizarea ActiveWatch-Agenția de Monitorizare a Presei, sesizarea doamnei Mihaela Drăgan și sesizarea Asociației E-Romnja, în care, în esență, semnatarii cer analizarea afirmațiilor publice ale doamnei Mihaela Drăgan, potrivit căreia nu a beneficiat de niciun contract de muncă sau de colaborare în cele două luni în care a activat în TVR ca prezentatoare a emisiunii „Fără etichetă”, difuzată pe TVR 1, precum și verificarea acuzațiilor de intervenții editoriale inadecvate, „comportament abuziv” și „atitudine rasistă” aduse de doamna Drăgan producătoarei emisiunii menționate, doamna Mimi Necula;

1. Punctele de vedere ale persoanelor implicate:

După audierea doamnelor Mihaela Drăgan, Mimi Necula și Anca Marchidan, a domnilor Cătălin Sava, Mugur Vărzariu și Tiberiu Marcu, și studierea mărturiei scrise a domnului Cosmin Șerban, membrii Comisiei de etică și arbitraj au reținut următoarele informații, explicații și puncte de vedere relevante pentru cazul analizat:

Mihaela Drăgan

- Explică prezența avocatului său prin faptul că intenționează să dea în judecată „*TVR-ul sau reprezentanții TVR-ului*”; la observația comisiei că nu se află în fața unui organism de natură judiciară, invocă „*o experiență negativă cu oamenii*” din TVR și dorința de a nu mai exista situații în care să „*fie intimidată*”;
- Arată că nemulțumirile sale au în vedere faptul că „*nu a lucrat cu un contract, nu a fost remunerată*”, precum și unele „*abuzuri*” în relația sa cu producătoarea emisunii, Mimi Necula, și cu coordonatoarea de emisie Anca Marchidan;
- Spune că, în decembrie 2014, producătorul executiv Cătălin Sava i-a propus să dea o probă pentru a deveni prezentatoarea unui nou format al programului dedicat minorității rome, după ce a remarcat-o ca invitată în emisiunea *Opre roma*; afirmă că a acceptat numai după ce, interesându-se ce se va întâmpla cu prezentatoarea de până atunci, Carmen State, i s-a spus că aceasta urma să fie înlocuită oricum, dar va continua să lucreze la emisiune;
- Precizează că, după susținerea probei de moderare în data de 7 ianuarie, i s-a comunicat că pe 14 ianuarie va fi înregistrată pentru difuzare prima ediție a emisiunii;
- Afirmă că după promovarea probei de moderare a avut cu dl. Cătălin Sava și în prezența producătoarei Mimi Necula prima discuție pe tema relațiilor contractuale cu TVR, în care i s-a explicat că există „*intenția*” de a fi angajată, dar că acest lucru nu este deocamdată posibil din cauza unor „*probleme administrative*”; în consecință, i s-a spus că va fi „*colaborator (în) primele luni*”, cu mențiunea că, din cauza lipsei banilor, luna ianuarie va fi considerată „*perioadă de probă*” pentru care nu va fi nereturnat;
- În context, spune că i s-a precizat că, începând din februarie, nu va primi „*o sumă foarte mare de bani*”, dar că există posibilitatea ca producătoarea Mimi Necula să obțină niște bani din „*servicii promoționale*”; întrebată dacă s-a discutat măcar un nivel orientativ al

retribuției pe care ar urma s-o primească, răspunde că nu a cerut această informație la momentul respectiv pentru i s-a părut nepotrivit în condițiile în care se simțea „recunoscătoare” pentru șansa de a lucra la emisiune;

- Susține că a ridicat pentru prima oară problema semnării unui contract în ziua de 11 februarie, înainte de difuzarea celei de-a doua ediții înregistrate a emisiunii, și că domnul Cătălin Sava a asigurat-o că *„se pregătește acest contract, îl vei semna data viitoare”*, fără să precizeze o zi anume; cu același prilej, producătorul executiv i-ar fi explicat că motivul neîncheierii contractului până la acea dată este *„perioada de probă”* din luna ianuarie;
- Afirmă că subiectul a fost abordat din nou în 24 februarie, când organizatorul de producție Tiberiu Marcu i-a solicitat datele personale pentru a completa contractul „pe calculator”; susține că atunci a aflat, citind „pe ecran”, că este vorba de un contract de cesiune de drepturi de autor prin care i se stabilea un onorariu de 740 de lei pe lună, care i s-a părut prea mic;
- Întrebată dacă i-a comunicat această nemulțumire șefului secției „Alte minorități”, spune că i-a trimis acestuia, după înregistrarea din 25 februarie, un e-mail în care menționa, pe lângă problemele de colaborare cu producătorul Mimi Necula, și absența contractului: *„nu vreau ca relațiile dintre mine și producătoare să fie unele abuzive, în condițiile în care eu nici măcar nu am contract, nu sunt remunerată”*;
- Arată că, urmare a demersului său, Cătălin Sava a transmis un e-mail în care o invita în ziua de 3 martie la o discuție lămuritoare, împreună cu producătoarea Mimi Necula;
- Spune că la întâlnirea din 3 martie i s-a prezentat pentru prima dată spre semnare un contract în formă tipărită; precizează că a cerut să ia documentul acasă pentru a-l studia, însă domnul Cătălin Sava a refuzat-o, motivând că *„oricum Mimi (Necula) nu l-a semnat.”*
- Afirmă că intenționa să arate documentul unui avocat pentru că era nedumerită de faptul că i se oferea un contract de *„cesiune de drepturi de autor”* și nu unul *„de colaborare”*, cum se aștepta;
- Întrebată de un membru al comisiei ce înțelege prin „contract de colaborare”, nu poate explica; intervine în schimb avocatul Ovidiu Mihai Cârlogea, care susține că *„doamna era sub impresia că va avea un contract individual de muncă”* cu argumentul că acest lucru a fost sugerat de impunerea unei „perioada de probă”,

- La observația că doamna Drăgan fusese prevenită că în acea perioadă nu se puteau face angajări în TVR, domnul avocat Cârlogea amintește că la început i-a fost evocată perspectiva angajării;
- În legătură cu momentul apariției și cauza disensiunilor existente între ea și producătoarea Mimi Necula, dna Drăgan afirmă că primele probleme au apărut la înregistrarea celei de-a doua ediții, când domnul Cosmin Șerban, însoțitorul invitatei Carmen Gheorghe, i-a relatat că în regia tehnică a fost martorul mai multor comentarii cu tentă rasistă, făcute în special de coordonatoarea de emisie Anca Marchidan: *„la uite țigăncile ce vorbesc!”*, *„la uite țiganca, ce-i merge gura!”* ș.a.;
- Spune că în timpul aceleiași înregistrări producătoarea Mimi Necula i-a cerut în cască să-i pună invitatei întrebări de genul: *„De ce femeile rome nu se educă?”*, la care doamna Carmen Gheorghe ar fi protestat; adaugă că și la prima ediție, la care a participat sociologul rom Ciprian Necula, producătoarea i-a transmis să-l întrebe *„cum de l-au dat la școală, care a fost impulsul în familie?”*, în condițiile în care invitatul povestise că bunicul său a fost fierar;
- Consideră că astfel de întrebări, care privesc depășirea condiției sociale, denotă un mod de „exploatare” a unei situații „senzaționaliste, de excepție”, cu care nu este de acord;
- Nu împărtășește observația unor membri ai comisiei că exemplele citate ar putea fi interpretate și ca având un rol educativ, de model de urmat pentru comunitate; la menționarea unui interviu pentru TVR în care ziaristul de etnie romă George Lăcătuș a pledat insistent pentru educația romilor, mărturisind că dacă nu avea șansa de a merge la școală ar fi ajuns cărămidar, răspunde că, în ceea ce o privește, nu vrea să creeze la televizor senzația că *„da, dom'ne, oamenii ăștia chiar sunt deștepți iar restul romilor sunt needucați.”*
- Consideră că această abordare, prin care *„numai individul prin sine însuși se poate ridica și poate fi erou”*, este reprezentativă pentru *„perspectiva neoliberală”*, care ignoră rolul și *„abuzurile statului față de acești oameni, și atunci vina se dă tot pe acești oameni, care nu reușesc”*;
- Subliniază că producătoarea i-a sugerat întrebări care subliniază caracterul de excepție al unor biografii numai atunci când a avut în emisiune invitați de etnie romă; întrebată dacă apreciază această abordare ca fiind rasistă, răspunde că o consideră *„o viziune stereotipală asupra romilor”* care poate avea la bază *„raționamente rasiste”*;

- Admite faptul că formularea de către o anumită persoană a unor „*afirmații stereotipale rasiste*” nu înseamnă neapărat că persoana respectivă este rasistă;
- La observația că avea posibilitatea, ca moderator, să adapteze în stil personal întrebările sugerate de producătoare, spune că uneori i s-a cerut să respecte „*cuvânt cu cuvânt*” formularea transmisă în cască; ulterior, în alt moment al audierii, revine asupra acestei teme și afirmă că „*reformulam tot timpul și încercam ca vocea mea să se facă tot timpul auzită*”;
- În context, răspunde afirmativ atunci când este întrebată dacă toate emisiunile la a căror realizare a participat ca moderator o reprezintă; la remarcă unui membru al comisiei că din această asumare lipsită de echivoc se poate înțelege că nu a fost împiedicată să facă ce își dorește la emisiune și că criticile aduse producătoarei sunt astfel nejustificate, invocă „*stresul cumplit*” pe care a trebuit să-l suporte pentru ca „*vocea sa să învingă în această emisiune*”;
- Spune că atunci când și-a exprimat dezacordul cu anumite întrebări, producătoarea a insistat că „*asta e dinamica emisiunii: tu lansezi prejudecăți despre romi, ca invitații să îți le combată, pentru că vrem să creștem adresabilitatea emisiunii și în rândul majorității*”;
- Legat de acest aspect, afirmă că producătoarea Mimi Necula i-a cerut să nu-și declare în emisiune apartenența la etnia romă, pentru că nu trebuie „*să-și afirme părerea*”, ci să fie „*neutră*”, „*un intermediar*”; susține că domnul Cătălin Sava i-a dat dreptate în legătură cu pretenția absurdă a producătoarei de a nu-și divulga etnia, dar i-a reproșat activismul său „*exagerat, ca și cum asta era ceva negativ*”;
- Întrebată dacă și când i-a semnalat domnului Cătălin Sava nemulțumirile legate de colaborarea cu producătoarea emisiunii, afirmă că după înregistrarea celei de-a doua ediții (21 ianuarie) i-a relatat acestuia atât despre întrebările sugerate în cască, cât și de comentariile din regia tehnică; spune că producătorul executiv al secției „Alte minorități” a avut o atitudine „împăciuitoare”: „*Mihaela, tu nu știi televiziune, ești nouă. Fă ca noi o perioadă, după aceea vei avea posibilitatea să faci cum vrei tu*”;
- La întrebarea comisiei dacă în discuția cu dl. Cătălin Sava a menționat atitudinea „*rasistă*” pe care a atribuit-o în comentariile sale publice ulterioare oamenilor din TVR, declară că a evitat cuvântul „*rasism*”, dar spune că i-a reclamat acestuia „*clișeele și stereotipurile despre romi*” conținute în întrebările pe care i se cere să adreseze invitaților, precum și „*afirmațiile jignitoare la adresa minorității romă*”; precizează însă că, din punctul său de vedere, expresiile de mai sus sunt sinonime cu rasismul;

- Adaugă că, după discuția evocată mai sus, dl. Cătălin Sava i-a promis că producătoarea emisiunii va ține seama și de punctul ei de vedere; întrebată cum s-a materializat această promisiune, spune că a fost lăsată „*să se ocupe singură de fiecare subiect*” și să scrie articolul pentru site-ul tvr.plus;
- Întrebată dacă are cunoștință care sunt atribuțiile și responsabilitățile specifice ale producătorului unei emisiuni, spune că nu știe decât de faptul că acesta se ocupă de montajul materialului și de comunicarea prin intermediul căștii cu moderatorul din platou; la insistențele comisiei, admite că „*probabil*”, responsabilitatea juridică, financiară și editorială pentru o emisiune îi aparține producătorului, dar adaugă că, personal, și-a dorit ca „*emisiunea să fie făcută într-o echipă*”;
- Rugată să comenteze afirmația domnului Cătălin Sava, publicată de Criticatac.ro, potrivit căreia producătoarea Mimi Necula și-a cerut în scris mutarea la o altă emisiune, insistând totodată pentru păstrarea ei ca moderatoare a emisiunii „Fără etichetă”, spune că nu are știință de acest demers; afirmă însă că la întâlnirea din 3 martie din biroul domnului Sava, doamna Necula i-a cerut acestuia să „aleagă” între ele două, folosind la adresa sa expresii jignitoare („*Fata asta nu este capabilă*”, „*Este analfabetă!*”, „*Este simbolul rahatului!*”), după care a părăsit biroul;
- Susține că poate dovedi cele de mai sus, întrucât a înregistrat parțial, fără știrea interlocutorilor, discuția din data de 3 martie; întrebată dacă poate pune înregistrarea convorbirii la dispoziția comisiei, spune că va lua o decizie în acest sens după ce se va consulta cu avocatul său (vezi nota de mai jos);
- Întrebată dacă după discuția din 3 martie ar fi fost dispusă să lucreze în continuare la emisiune, în condițiile în care avea nemulțumiri majore legate de relația cu producătorul, munca se desfășoară într-un mediu pe care-l consideră marcat de „*rasism instituțional*” iar retribuția oferită i se pare derizorie, spune că și-ar fi dorit să continue să modereze emisiunea, dar cu un alt producător;
- Precizează că în timpul discuției respective domnul Cătălin Sava a avut o atitudine conciliantă și că a încercat să o împace cu producătoarea Mimi Necula; în plus, el ar fi contrazis criticile aduse de producătoare, apreciind că „*emisiunea nu este proastă, emisiunea s-a ridicat*”;
- Întrebată dacă a mai comunicat cu dl Sava după discuția din 3 martie, susține că nu a mai existat nicio întâlnire, deși rămăsese stabilit ca acesta să-i comunice ora unei noi discuții programate pentru ziua de joi, 5 martie;

- Spune că lipsa oricărei lămuriri din partea conducerii *Secției Alte minorități*, faptul a aflat că a fost înlocuită ca reporter la *Gala femeilor rome* din 6 martie, precum și constatarea că i-a fost retrasă calitatea de administrator/moderator al paginii de facebook a emisiunii i-au format convingerea că TVR a renunțat la serviciile sale și au determinat-o să-și prezinte situația în presă;
- La observația comisiei că exprimările sale în presă, în care a evocat „*atitudinea rasistă a TVR-ului*” (*Criticatac.ro*, 8 martie) și a încurajat folosirea expresiei „*rasism instituțional*” (*Europa FM*, 9 martie), reprezintă aceeași formă de generalizare a unor cazuri particulare discutabile pe care altfel o condamnă, răspunde că, din punctul său de vedere, persoanele cu care a intrat în contact „*sunt reprezentanții TVR*” iar „*oamenii se «prind»*” că nu a „*avut acces la toți ceilalți 3000 de angajați*;
- Întrebat de un membru al comisiei dacă „*TVR ar putea cere plata unor prejudicii*” și „*ce anume prevede legea când o instituție este declarată «rasistă»?*”, avocatul Ovidiu Mihai Cârlegea răspunde că „*Oricine are dreptul să ceară orice. Dacă ar putea să primescă, e o cu totul altă problemă.*”

NOTĂ 1: Ca răspuns la solicitarea comisiei, dna Mihaela Drăgan a transmis în data de 23 martie cinci *file*-uri audio cu fragmente din discuția pe care a înregistrat-o în data de 3 martie, precum și copiiile mai multor mesaje e-mail schimbate cu dl Cătălin Sava și dna Mimi Necula. Pentru a elimina eventualele suspiciuni legate de selecția și editarea fragmentelor audio primite, comisia i-a adresat dnei Drăgan rugămintea de a trimite întreaga înregistrare a convorbirii. Pe 27 martie comisia a primit trei *file*-uri audio însumând aproximativ 25 de minute. Mai jos este prezentată transcrierea pasajului indicat de dna Mihaela Drăgan ca probă a jignirilor care i-au fost aduse de către doamna Mimi Necula:

„Mimi Necula: *Vă las să vorbiți pentru că eu am de predat o emisiune care este de căcat, da?*

Cătălin Sava: *Auzi, nu...*

Mimi Necula: *Și dacă aș fi atât de nesimțită cum îmi vine să fiu, i-aș lăsa (la montaj) toate cacofoniile pe care încerc de câteva ore să le...*

Mihaela Drăgan: *În a doua parte da, pentru că m-ai înnebunit și mai desconcentrat.*

Mimi Necula: *Nu, în prima parte. Primele șapte minute sunt dezastruoase.*

Mihaela Drăgan: *N-ai fi în stare să ai tu...să vorbești cum vorbesc eu, Mimi!*

Mimi Necula: *Numai că eu am bun-simț, nu semnez un căcat de emisiune, chiar dacă nu mă înțeleg cu persoana care este simbolul rahatului.*

Mihaela Drăgan: *Căcat de emisiune era emisiunea ta „Hai să fiu român!” Nu-mi spui tu mie că eu sunt analfabetă.*

Cătălin Sava: *Auzi, Mimi, te rog așează-te! Mimi, te rog așează-te!*

Mimi Necula: *Mulțumesc. O să ai hârtia mea pe masă!*

Cătălin Sava: *Măi, Mimi!*

Mimi Necula: *Pa!”*

NOTA 2: Într-un e-mail trimis comisiei în data de 27 aprilie, dna Mihaela Drăgan reclamă faptul că emisiunea pe care a moderat-o cinci ediții continuă să se numească „Fără etichetă”. După ce observă „aspectul rasist” pe care-l presupune eliminarea cuvântului „rom” din varianta „Rom fără etichetă” pe care a propus-o inițial, dna Drăgan apreciază că, prin păstrarea titlului, departamentul care produce emisiunea se folosește „încă” de munca sa, ceea ce reprezintă „o lipsă totală de respect și o continuă exploatare”, lucru pentru care cere o explicație.

Mimi Necula (1)

- A prezentat în fața comisiei o secvență de aproximativ 3 minute din timpul înregistrării în studio a ultimei ediții a emisiunii „Fără etichetă” pe care o consideră relevantă în ceea ce privește atitudinea și comportamentul profesional din studio al moderatoarei Mihaela Drăgan, cu precizarea că „la cam toate înregistrările” au fost situații asemănătoare;
- A pus la dispoziția comisiei patru pagini cu transcrierea unor expresii și formulări folosite de moderatoarea Mihaela Drăgan în dialogurile cu invitații din studio sau cu regia tehnică, grupate în patru categorii: „atitudine moderator”, „exprimări neadecvate”, „întrebări nedocumentate sau răspunsuri induse” și „intervenții producător”, ultima categorie cuprinzând exemple de întrebări considerate discriminatorii de moderatoare;
- Afirmă că a susținut de la început cooptarea doamnei Mihaela Drăgan în echipa emisiunii, conștientă că nu este o profesionistă de televiziune dar apreciind că, fiind un om din interiorul etniei rome cu incisivitate și atitudine, „poate corespunde profilului unui moderator” cu care să se poată face echipă pentru binele emisiunii;

- Insistă că rolul său ca producător nu era de a se face plăcută sau de a se împrieteni cu moderatoarea, ci acela de a fi „*omul echidistant, cu niște ani de experiență în urmă, astfel încât să-i dea ei o direcție*”;
- Apreciază că după difuzarea a cinci ediții ale emisiunii „*nu s-au obținut îmbunătățiri*” și consideră că principala cauză este ignorarea de către moderatoarea Mihaela Drăgan a oricăror sfaturi profesionale, fie că acestea au venit din partea producătorului, a regizorului sau a coordonatorului secției *Alte minorități*;
- Spune că „*ostilitatea*” doamnei Mihaela Drăgan față de ea este probabil o consecință a observațiilor pe care, în calitate de producător, i le-a făcut constant moderatoarei, încă de la înregistrarea primei ediții a emisiunii:
 - adresarea din proprie inițiativă a unor întrebări formulate neclar sau interpretabil, uneori cu dezacorduri gramaticale;
 - exprimări neadecvate sau incorecte care au necesitat uneori eliminarea la montaj, atât a acestora cât și a răspunsului invitatului (citează ca exemplu: „*....și după ce ai dobândit educația, acum trebuie să te indivizibilizezi împotriva, să afirmi că ești romă, da?*”);
 - greșeli în prezentarea invitatului, prin atribuirea unor calități cu care aceștia nu s-au identificat; spune că, cel puțin în două ocazii, invitații au fost puși în situația de a rectifica în timpul filmării spusele moderatorului;
 - lipsa spontaneității și a intervențiilor prompte în discuții, chiar și atunci când acestea i-au fost sugerate în casă;
 - ignorarea indicațiilor transmise de producător, fie că acestea vizau reformularea unei întrebări sau adresarea alteia care să conducă la aprofundarea temei în discuție;
 - atitudinea neprofesionistă față de membrii echipei redacționale și a celei tehnice (dă ca exemplu cazul unui regizor de emisie pe care, în timp ce acesta stabilea cadrele de filmare, l-a fost somat să părăsească platoul pe motiv că „*îi întârzie filmarea*”);
 - renunțarea în unele situații la atitudinea neutră proprie unui moderator și adoptarea unui discurs partizan, de activist, ceea ce a dus la intervenții anevoioase la montaj;
- Confirmă că a caracterizat-o pe moderatoarea Mihaela Drăgan ca fiind „*analfabetă*” și argumentează că a fost pusă în situația ca la montajul emisiunii să scoată „*anumite fragmente*”, pentru că nu și-a permis difuzarea „*dezacorduri gramaticale*” în emisiune;

la observația că „*analfabet*” desemnează un neștiutor de carte, spune că și-a asumat această formulare mai categorică, dar „*nu a emis un certificat de competență lingvistică*”;

- Neagă că ar fi folosit cuvintele jignitoare pe care i le-a atribuit d-na Mihaela Drăgan și spune că, dimpotrivă, ea a fost cea insultată de moderatoarea cu expresia „*de căcat ești tu și toate emisiunile tale!*”;
- După audierea fragmentului înregistrat de d-na Mihaela Drăgan (variantea trunchiată primită în 23 martie, din care lipsește replica moderatoarei), spune că și-ar dori să audă întregul schimb de replici, pentru a vedea „*care a reacționat la replica cui.*”
- În legătură cu acuzația moderatoarei privind folosirea unor „*stereotipuri despre romi*” ca sugestii pentru întrebările adresate invitaților, citează ca exemplu o întrebare adresată activistei rome Carmen Gheorghe: „*ce motivează o persoană din comunitatea de romi să iasă din tiparul ăsta prestabilit de societate și să reușească în viață?*”; spune că a fost nevoie să repete de cinci ori această întrebare mai degrabă „*antidiscriminatorie*” pentru a convinge moderatoarea să o adreseze invitatei, care a și apreciat-o;
- Întrebată dacă moderatoarea a invocat vreodată caracterul „*rasist*” al sugestiilor primite ca motiv al refuzului său de a le prelua în platou, spune că explicația uzuală era că acestea „*nu se pliază pe credințele ei*” sau că „*anumite întrebări nu le poate formula*”;
- Apreciază totuși că, urmare a insistențelor sale, „*în 90% din cazuri*” moderatoarea a adresat întrebările în forma pe care i-a sugerat în cască în timpul înregistrărilor;
- Referitor la comentariile din regia tehnică reclamate de d-na Mihaela Drăgan ca având tentă „*rasistă*”, confirmă că doi dintre oamenii de la pupitru, „*probabil și Anca Marchidan*”, au folosit cuvântul „*țigancă*”, dar în exprimări „*laudative, admirative*” atât la adresa invitatei, cât și a moderatoarei: „*la uite cum arată țiganca!*”, „*Uite ce țigancă deșteaptă!*” (despre Carmen Gheorghe), „*Și țiganca noastră ține pasul!*” (despre Mihaela Drăgan);
- În context, subliniază că ea nu poate fi făcută responsabilă „*pentru ceea ce spun alții*” și afirmă că, în ceea ce o privește, „*dacă ar exista măcar o acuză clară de discriminare sau un cuvânt folosit cu în acest sens*”, acest lucru „*ar fi fost cel puțin scos în evidență*”;
- Respinge acuzațiile dnei Drăgan potrivit cărora ar fi „*amenințat-o că nu spune ce vrea ea în emisiune*” după ediția în care a fost invitat dl. Mugur Vărzariu și afirmă că în timpul înregistrării a fost nevoită să-i ceară în mod repetat moderatoarei să determine invitatul să rămână la temă (controversele legate de difuzarea documentarului „*Romanians are coming!*” la Channel 4) și să evite comentariile politice; susține că din acest motiv după

înregistrare a anunțat în redacție că „*orice menționare care nu are legătură nici măcar tangențială cu subiectul, însă are trimitere politică, va fi scoasă la montaj.*”

- Dezmente afirmația dnei Mihaela Drăgan că ar fi refuzat să semneze contractul de colaborare al acesteia, susținând că documentul, pe care nu l-a văzut până la discuția din 3 martie, „*nu i-a fost adresat spre semnare nicio secundă*”; admite că, în calitatea sa de producător al emisiunii, a neglijat „*partea contractuală*”, știind că aceasta era în sarcina șefului ierarhic, și subliniază că a fost preocupată strict de aspectele editoriale;
- Confirmă că, încă de la începutul colaborării cu dna Drăgan, s-a oferit să găsească „*sponsorizări și bartere*”, astfel încât retribuiția moderatoarei să fie „*o sumă onorabilă*”; întrebată ce înțelege prin „*sumă onorabilă*”, spune că „*în mintea noastră, 1500 de lei*”;
- Afirmă că, după discuția tensionată din data de 3 martie, a decis să se retragă din calitatea de producător al emisiunii și l-a înștiințat în scris pe dnul Cătălin Sava că „*începând cu data de...martie nu mai coordonează emisiunea «Fără etichetă»*”;
- Spune că a decis să-i retragă dnei Mihaela Drăgan calitatea de administrator al paginii de facebook a emisiunii „Fără etichetă” în dimineața zilei de sâmbătă, 7 martie, după ce - avertizată de o colegă din redacție - a citit postarea cu apelul la boicot adresat de moderatoarele telespectatorilor.

Cătălin Sava

- Spune că și-a propus propus îmbunătățirea emisiunii destinate minorității roma încă din 2013, când și-a stabilit acest obiectiv în proiectul managerial; arată că la sfârșitul lui 2014 a identificat-o ca posibilă prezentatoare pe dna Mihaela Drăgan, „*o tânără fără cunoștințe jurnalistice*”, actriță vorbitoare de limba romani;
- Neagă că i-ar fi propus doamnei Drăgan „*angajarea*” ca moderator și spune că în luna ianuarie, după ce aceasta a susținut o probă video, i-a prezentat ideea unei colaborări bazate pe un contract încheiat în temeiul legii drepturilor de autor, cu o primă lună de probă fără retribuție; susține că în aceeași întâlnire i-a comunicat că va primi întreaga sumă de 1500 de lei prevăzută în buget achitării drepturilor de autor aferente primului trimestru din an;
- Justifică lipsa unei plăți în luna ianuarie prin faptul că difuzarea emisiunilor a început în februarie; în plus, arată că „*mai bine de două săptămâni*” a pregătit-o personal pe dna

Drăgan în ceea ce privește prezentarea cu prompter, corijarea problemelor de dicție și frazare, redactarea și lectura textelor în română, franceză și engleză;

- Declară că nu s-a gândit niciun moment că ar putea apărea nemulțumiri legate de cuantumul onorariului, mai ales că, la prima întâlnire, dna Drăgan nu și-a exprimat „clar” o anumită pretenție financiară; afirmă că a discutat cu directorul economic posibilitatea ca din trimestrul al doilea să suplimenteze suma din buget destinată drepturilor de autor prin transfer de la alte categorii de cheltuieli, astfel încât să-i poată plăti moderatoarei „o sumă rezonabilă”;
- Spune că pe 11 februarie, fiind bolnav, i-a cerut telefonic organizatorului de producție Tiberiu Marcu să completeze contractul cu datele personale ale dnei Drăgan și să-i solicite acesteia semnătura; arată că, ulterior, dl. Marcu i-a comunicat la telefon că, după ce a citit suma pe ecranul calculatorului, moderatoarea a refuzat să semneze spunând furioasă „Eu fac imagine televiziunii!”;
- La observația comisiei că, potrivit declarației dnei Drăgan, completarea contractului ar fi avut loc în ziua de 24 februarie, insistă că acest lucru s-a întâmplat pe 11 februarie, înainte de difuzarea celei de-a doua ediții;
- Întrebat de ce nu a încercat să lămurească problema cu doamna Drăgan în perioada imediat următoare, spune că nu a avut această posibilitate, întrucât a lipsit din televiziune mai bine de două săptămâni din motive de sănătate și pentru a-și pregăti raportul de activitate managerială, susținut în fața comisiei de evaluare în ziua de 24 februarie;
- La sugestia comisiei că ar fi putut fi utilă și o discuție la telefon, răspunde că, întrucât dna Drăgan nu l-a sunat pentru a-și exprima nemulțumirea, a preferat să aștepte data următoarei înregistrări a emisiunii pentru a avea o discuție lămuritoare cu moderatoarea;
- Spune că i-a transmis moderatoarei că va fi „*prins vreo două săptămâni*”, perioadă în care va monitoriza emisiunea și îi va comunica ca de obicei observațiile sale pe e-mail; precizează că trimitea în mod constant mesaje cu comentarii critice, aprecieri și sfaturi profesionale strict legate de emisiune, încercând să „*o încurajeze*” pe dna Mihaela Drăgan;
- Arată că la întâlnirea din 3 martie i-a oferit doamnei Drăgan contractul tipărit pentru a-l semna, aceasta ar fi refuzat, solicitând să ia documentul acasă pentru a-l studia; spune că a insistat ca moderatoarea să-l citească pe loc, explicându-i că „*sunt multe semnături de obținut*” în TVR;

- Regretă că nu s-a gândit la posibilitatea de a-i fi înmânat doamnei Drăgan o copie cu prevederile din contract pentru a se asigura că aceasta semnează în deplină cunoștință de cauză și a preveni orice suspiciune;
- Afirmă că, din punctul său de vedere, a dat dovadă de bună-credință, având în vedere că sarcinile și atribuțiile moderatoarei fuseseră discutate și stabilite de la începutul colaborării, iar în ceea ce privește onorariul i-a oferit acesteia întreaga sumă disponibilă în bugetul emisiunii;
- În legătură cu relația profesională dintre dna Mihaela Drăgan și producătoarea Mimi Necula, spune că știa că între cele două există „discuții”, dar a considerat acest lucru ca fiind normal între un producător cu experiență și un moderator „la început de drum”, nemulțumit că nu poate face tot ce vrea; relatează că, la un moment dat, dna Drăgan i-a sugerat schimbarea producătoarei, dar a refuzat-o categoric spunându-i „*Mihaela, un an de zile ascuți de Mimi și după aia umbli pe picioarele tale!*”;
- Menționează că i-a atras atenția moderatoarei asupra faptului că în televiziune există o ierarhie a responsabilităților, avertizând-o și asupra faptului că este jurnalist, nu activist: „*Nu poți să faci ce vrei! Că tu ai prieteni militanți și activiști, o să facem și cu ei pe chestia asta*”; în acest sens, dă ca exemplu faptul că i-a respins doamnei Drăgan obiecțiile față de invitarea în emisiune a unui etnic rom implicat într-un proiect de succes, dar cu care moderatoarea avusese „*niște conflicte*”;
- Precizează că, până la discuția din 3 martie, dna Mihaela Drăgan nu i s-a plâns niciodată că ar fi fost „*jignită, discriminată sau înjurată*”; întreat dacă până la acea dată dna Mimi Necula i-ar fi semnalat dificultăți în colaborarea cu moderatoarea, spune că producătoarea i-ar fi spus doar că „*E greu, e greu dar o scoatem la capăt*”;
- Legat de dificultățile menționate mai sus, menționează că au fost situații în care producătoarea a avut nevoie de ture suplimentare de montaj pentru a elimina exprimări defectuoase sau incorecte gramatical ale moderatoarei; spune că aceste deficiențe l-au făcut să se abțină să o recomande pe dna Drăgan pentru a publica pe platforma de bloguri „*Adevărul*”, așa cum îl rugase dna Drăgan;
- Referitor la „*stereotipurile și prejudecățile rasiste*” invocate de dna Drăgan, spune că i-a explicat moderatoarei că, pentru a fi combătute, stereotipurile trebuie „*desfăcute*”, ceea ce presupune că trebuie să fie aduse în discuție; în această logică, e de părere că sugestia producătoarei „*întreabă de ce nu-și dau copiii la școală*” se justifică;

- Subliniază că pe toată durata discuției din 3 martie cu producătoarea și moderatoarea emisiunii a încercat să „*concilieze situația*”, însă dialogul a degenerat atunci când dna Mihaela Drăgan ar fi făcut o referire jignitoare referitoare la calitatea unei emisiuni relizate cu ani în urmă de dna Mimi Necula la Național TV; spune că în acel moment a pus capăt discuției, le-a propus celor două o zi de meditație și le-a invitat la o nouă întâlnire în data de 5 martie la ora 13;
- Informat de comisie că dna Drăgan a înregistrat discuția respectivă și că dintr-unul din fragmentele puse la dispoziția comisiei (cel trunchiat transmis în data de 23, vezi Nota 1 de mai sus) reiese că producătoarea s-ar fi exprimat jignitor la adresa moderatoarei, spune că nu a auzit exprimarea respectivă, dar presupune că aceasta a fost o replică la insulta dnei Drăgan;
- Precizează că doamna Mihaela Drăgan nu s-a prezentat la întâlnirea de conciliere propusă pentru 5 martie, moment în care a decis să oprească producția emisiunii în această formulă, ca și difuzarea ultimei ediții moderate de dna Drăgan;
- În legătură cu reproșul fostei moderatoare că ar fi fost înlocuită ca reporter la Gala femeilor române din 6 martie, explică această decizie prin faptul că a aflat că doamna Mihaela Drăgan făcea parte din juriul evenimentului și, în consecință, nu mai putea să-și desfășoare și activitatea de jurnalist;
- În privința pretenției dnei Drăgan că titlul emisiunii i-ar aparține, afirmă că între cele „*vreo 20*” de variante propuse de fosta moderatoare, inclusiv în limba romani, s-a aflat și denumirea „*Rom fără etichetă*”, pe care a considerat-o nepotrivită din motive evidente; spune că ulterior, în urma unor discuții în colectiv, a fost ales titlul „*Fără etichetă*”, agreat și de directorul de Programe.

Cosmin Șerban

- În preambulul comentariului său „*exprimat non formal*” trimis comisiei, domnul Șerban Cosmin precizează că nu are „*nicio relație de rudenie, profesională, amicală sau de orice altă natură cu Mihaela Drăgan*”, ci doar aceea de „*membru al unei organizații nonguvernamentale pentru apărarea drepturilor femeilor de etnie romă și de persoană care s-a aflat în situația de a suporta, prezent fiind (în regia tehnică), remarci și discuții de joasă speță din partea personalului TVR la adresa invitatei emisiunii și la adresa prezentatoarei*”;

- Susține că pe durata înregistrării ediției în care a fost invitată dna Carmen Gheorghe, termenul folosit în dialogurile din regia tehnică a fost cel de „țigan” și nu de „rom”;
- Descrie persoanele din regie ca fiind „o producătoare care s-a prezentat probabil sub pseudonimul bisilabic «mimi»” și „o doamnă mai în vârstă” pe care o numește „o duduie cu travaliu”; spune că ultima menționată, care i s-a părut a fi „creierul” producătoarei, ar fi adresat încă de la început „întrebări fără substanță” în casca prezentatoarei; adaugă că „atât Mimi Necula, cât și aceasta vorbeau în casca moderatoarei alternativ sau una peste cealaltă, contrazicându-se”;
- Afirmă că în timpul înregistrării, „«duduia cu travaliu» avidă de cancan” a comentat pe marginea discuției din platou și a adresat întrebări neagreate de producător și prezentator: „I-auzi la asta, a trimis-o mă-sa la școală”, „ia întreab-o, Mihaela, de ce a dat-o la școală?”, „ia uite ce le merge gura la țigănci”, „ia uite țiganca, e deșteaptă, vorbește bine, de unde vine asta, mă?”;
- Declară că, după ce în prima parte moderatoarea s-a conformat întrebărilor sugerate în cască, Mihaela Drăgan a început „să facă abstracție de întrebările inepte care i se cer”, ceea ce a dus la „ruptura dintre platou și studio”; în acest sens, susține că la un moment dat producătoarea i-ar fi transmis moderatoarei „vin în platou și te bat, pune întrebările pe care ți le zic eu”;
- Precizează că, la un moment dat i-a bătut obrazul „doamnei în vârstă” care făcea „glumițe rasiste”, ceea ce ar fi determinat-o pe Mimi Necula să-i ceară acesteia „să o ia mai ușor cu jignirile la adresa invitatei și a moderatoarei, deoarece «este o cunoștință aici»”; adaugă că, în ciuda apelului producătoarei, „duduia travaliu” a continuat să „fracționeze” replicile din platou pe care, „în lipsa ei de cultură”, nu le înțelegea, intervenind cu expresii ca „urcă-te pe ea, nu o mai lăsa să vorbească atât, ești absentă”;
- Spune că, la finalul înregistrării, la ieșirea moderatoarei și a invitatei din platou, producătoarea Mimi Necula s-a scuzat, evident jenată: „eh, așa se vorbește la noi aici în studio.”

Mugur Vărzariu

- Spune că, invitat în partea a doua a unei ediții a emisiunii „Fără etichetă”, înaintea înregistrării a stat de vorbă câteva minute cu doamna care l-a preluat de la poartă și l-a condus în studio (identificată ulterior ca producătoarea Mimi Necula – nota comisiei);

- Susține că în cursul discuției „*extrem de colocviale*”, doamna respectivă „*a reușit să înșire toate stereotipurile*” rasiste posibile despre etnia romă; rugat să argumenteze, dă ca exemplu: „*Dom'ne, nu prea le place să muncească, adică nu toți...Da' nu toți...Și s-au depus multe eforturi...Și acum să nu zicem, că au și ei vina lor*”;
- Spune că a fost extrem de surprins „*că această emisiune este făcută de cineva care nu înțelege realele probleme cu care se confruntă etnia romă azi*” și aseamănă cele auzite cu conceptul *Știrilor de la ora 5* de la Pro Tv;
- Respinge observația că nu există o viziune unanimă asupra acestui subiect, cu comparația „*nimeni nu ne poate numi pe niciunul de la masa asta «hoți», pentru că știm că politicienii români fură în România sau pentru că știm că sunt criminali în pușcării care nu sunt de etnie romă*”; adaugă că „*în momentul în care raportezi în felul respectiv, trebuie apoi să raportezi la condițiile (și) evoluția istorică*”;
- Întrebat dacă doamna cu care a discutat încerca să-i prezinte subiectele din emisiune, spune că aceasta ar fi „*începtut să se «spovedească» în ceea ce privește genul acesta de (probleme), vina care aparține etniei rome, că uneori te zbați și că n-ai cu cine și că lucrurile astea se văd*”;
- Întrebat dacă a mai fost abordată și altă temă decât raportarea romilor la „*muncă*”, spune că interlocutoarea „*a adus aminte și de cei cu «palate»*”, fără să existe un context anume: „*e ca și cum eu aș vorbi acum de casa lui (Adriean) Videanu*” știind „*că omul respectiv are niște probleme, se pare că este anchetat*”;
- La insistențele comisiei de a-și aminti formulările exacte și care a fost punctul de pornire, spune că „*lucrurile au pornit de la discuția legată de tema emisiunii*” - documentarul britanic *Vin românii!* (*Romanians are coming!*) – despre care el a fost invitat să-și spună punctul de vedere; precizează că apreciază filmul ca fiind „*unul dintre cele mai bune materiale realizate vreodată de o televiziune străină în raport cu realitățile unei țări*”;
- La observația comisiei că este un film controversat și că există opinii radical diferite chiar și în Marea Britanie, spune că documentarul are meritul de a fi reușit să nu conțină „*elemente de discriminare*” și ca faptul că „*nouă (românilor) nu ne place i se pare irelevant*”;
- Afirmă că dna Mimi Necula avea o opinie diferită față de documentar și că a încercat să folosească „*diverse argumente pentru a susține faptul că e destul de complicat cu etnia romă*”;

- Spune că, aflat în regia tehnică în timpul înregistrării primei părți a emisiunii, a auzit o doamnă aflată la pupitru (identificată de comisie potrivit descrierii ca fiind Anca Marchidan) comunicând în platou „Dar te rog frumos, zi „te rog!”; a dedus că din platou s-ar fi cerut ceva și „s-a fi omis sintagma de curtoazie «te rog!»”;
- Susține că momentul respectiv a creat o „*stare de surescitare*” în regia tehnică și că doamna nemulțumită s-a ridicat de la pupitru, comentând nervoasă „*uite o altă pe care cine știe cine o ține în brațe*”; spune că i s-a „*părut nepotrivit ca de față cu un invitat să faci remarci la adresa unui coleg și să-l acuzi că ar fi susținut altfel decât pe un criteriu de competență*”;
- Întrebat dacă în afara acestui comentariu a auzit vreo remarcă susceptibilă de rasism, răspunde că în discuția pe care au avut-o, dna Mimi Necula „*a folosit cuvântul „țigan» fără nici un fel de probleme*”;
- Arată că în discuția cu producătoarea i-a explicat că „*trebuie înțelese foarte bine condițiile prin care accesul romilor se face și toate perspectivele sociale, politice și economice din ultimii 158 de ani în care diverși factori au influențat accesul romilor la educație*”; îi reproșează acesteia faptul „*că se află la o emisiune care protejează romii și nu reușește să vadă aceste lucruri*”;
- Întrebat dacă i s-a spus că este o emisiune care „*protejează romii*”, consideră că este vorba de o emisiune „*din aceeași categorie ca și cele dedicate minorității maghiare*” și că acestea „*au ca scop să facă aceste minorități atât să se integreze, cât și să comunice și să se deschidă*”; consideră că un jurnalist care face aceste emisiuni trebuie pregătit înainte, explicându-i-se „*ce are voie să spună și ce n-are voie să spună*”;
- Nu comentează observația comisiei că principala divergență de natură editorială dintre dna Mihaela Drăgan și producătoarea Mimi Necula era invocarea stereotipurilor ca premisă pentru combaterea acestora și găsirea de soluții, concepție considerată „*rasistă*” de moderatoare;
- Își amintește că producătoarea l-ar fi întrebat „*de ce ziceți dumneavoastră «romi», că sunt țigani?*”, și că i-ar fi explicat „*că nu sunt țigani, că ar fi trebui să știe*”; la observația că un reprezentant al etniei ca dl. Mădălin Voicu nu se sfiește să folosească termenul „*țigan*”, spune că membrii unei etnii „*pot să-și spună cum doresc*” și dă ca exemplu cazul interpretei Rihanna care „*cântă o melodie în care spune «I shot a nigger down»*” (în realitate „*I shot a man down (...) and end a nigga life so soon*” – nota comisiei);

- Insistă asupra faptului că folosirea cuvântului „*țigan*” de către cei de altă etnie este interzisă prin lege și că se sancționează cu 7.000 de euro amendă; întrebat dacă legea face această diferențiere, spune că nu este necesară, deoarece romii, ca și evreii, au statutul de „*victimă*”;
- Întrebat dacă în timpul emisiunii i s-au adresat întrebări care intrau în logica stereotipurilor menționate mai sus, afirmă că a existat un singur moment când dna Drăgan a avut rețineri la o întrebare sugerată de producătoare, dar spune că a încurajat-o să i-o adreseze întrucât „se descurcă” (întrebarea privea percepția românilor de rând asupra documentarului)
- Rugat să menționeze câteva dintre „*problemele reale*” ale romilor care ar trebui să se regăsească într-o emisiune de profil, enumeră „*evacuările forțate, accesul la locuință, la educație și la sănătate*”; întrebat cum pot fi abordate aceste subiecte complexe fără raportarea la așa-numitele stereotipuri, răspunde că problemele trebuie tratate „*înțelegând cauzele care au dus acolo*”;
- Este de acord că sărăcia, indiferent de etnie, reprezintă „*prima barieră în discriminare*”, dar adaugă că femeile rome, de pildă, sunt discriminate suplimentar pentru că „*fiecare are mulți copii, dacă stă într-o cocioabă e discriminată că stă-n cocioabă, dacă stă-n «palat» - fără să fie neapărat dovedit că a furat - e discriminată că stă-n «palat»*”; rugat să explice ultima parte a exemplului folosit, spune că „*ceea ce față de alți oameni se cheamă bârfă, față de cel care e deja la pământ se cheamă un act de agresiune asupra celui care e deja căzut*”;
- Evocă relatarea unei prietene românce plecate în străinătate care, după ce ar fi constat rasismul polițiștilor rutieri din Franța, i-a spus că singurul motiv pentru care ar putea să zică „*mersi pentru ceva în România*” este că s-a născut albă; respinge un contraexemplu de atitudine tolerantă trăit la Paris de un membru al comisiei ca fiind nu doar irelevant, ci „*un exemplu rasist*” bazat pe un stereotip și afirmă că, potrivit unui studiu recent pe care îl poate pune la dispoziția comisiei, România este a doua țară rasistă după Franța;
- Consideră că nu se poate face o emisiune bună dedicată minorității rome „*când singurul tău contact cu etnia este prezentatoarea*”; întrebat dacă ar fi fost mai bine ca producătorul emisiunii să fie un etnic rom, subliniază că el – fără să fie rom - cunoaște foarte bine problemele etniei, dar asta pentru că „*șase luni de zile trăiesc pe groapa de gunoi*”.

Mimi Necula 2

- Rugată să confirme comentariile pe care i le atribuie dl Vărzariu legate de faptul că nu toți romii vor să muncească” și că „au și ei vina lor pentru situația în care se află”, remarcă „intenția” invitatului „de a ieși din contextul discuției” pe care au avut-o;
- Precizează că discuția a pornit de la faptul că „*anumite probleme cu care se confruntă romii sunt cât se poate de îndreptățite și vizibile cu ochiul liber*”, dar că, la fel ca în cazul educației, „*nu poți să afirmi că romii sunt cele mai educate persoane în condițiile în care realitatea o contrazice*” sau că unul din motivele „*accesului limitat pe piața muncii a comunității rome*” este „*educația precară*”; insistă că nu a făcut niciun fel de „*declarații ofensatoare*” sau care „*să aibă nevoie de justificări*”, fiind vorba de menționarea unor „realități cunoscute de toată lumea, romi și ne-romi deopotrivă”;
- Neagă categoric afirmația dlui Vărzariu că în cursul discuției ar fi amintit de „*palatele*” romilor, spunând că nu a existat contextul pentru o astfel de referire;
- În replică la imputarea dlui Vărzariu că ar fi pronunțat în discuție a cuvântului „*țigan*”, spune că nu folosește acest termen, deși lucrează de 14 ani la emisiunile dedicate romilor și că „*la început era un termen folosit inclusiv pe post*”; consideră că în ziua de azi te obligă să nu-l folosești nu doar educația și bunul-simț, ci și „*prudența*”, și subliniază că ar fi absurd să se exprime în acest fel într-o discuție cu un invitat care a venit să vorbească despre comunitatea romă, „*știind că a venit acolo ca prieten al Mihaelei Drăgan*”;
- Legat de acuzațiile dnei Mihaela Drăgan, care i-a reproșat „*viziunea stereotipală-majoritară*” în abordarea emisiunii, spune că a fost martora unui schimb elocvent de replici la finalul înregistrării cu dna Carmen Gheorghe, la ieșirea invitatei și moderatoarei din platou: „*Mihaela Drăgan a spus că «societatea este de vină pentru că nu integrează și dă mai multe măsuri afirmative pentru romi», fiind contrazisă de prietenul lui Carmen Gheorghe (dl Cosmin Șerban) care a spus că «da, dar nu societatea este neapărat de vină, adică și individul trebuie să facă ceva!», după care discuția dintre cei doi s-a aprins.*”

Anca Marchidan

- Neagă că ar fi făcut vreodată comentarii cu tentă rasistă sau discriminatorii în cei mai bine de doi ani de când lucrează la secția Minorități;

- Spune că nu a avut cu moderatoarea Mihaela Drăgan decât o comunicare strict profesională și că nu i-a transmis din regie decât indicații preponderent regizorale: ținută, exprimare, atitudine etc
- Admite că mai glumește în timpul emisiei pentru a face întreținere o atmosferă degajată, dar susține că nu a folosit niciodată exprimări ofensatoare la adresa jurnaliștilor sau a invitaților;
- Spune că a participat la proba video susținută la începutul colaborării de Mihaela Drăgan și că observația ei profesională, comunicată dlui Cătălin Sava a fost că „nu «trece sticla», e «rece»”, dar că atât coodonaorul secției Minorității, cât și producătoarea Mimi Necula au considerat-o potrivită;
- Întrebată despre felul în care decurgea relația cu moderatoarea în timpul înregistrărilor, afirmă că dna Drăgan era o persoană dificilă, nu recunoștea autoritatea producătorului și era „deranjată de tot”; susține că atât ea cât și ceilalți membri ai echipei au dat dovadă de răbdare și au încercat să o ajute din punct de vedere profesional;
- Rugată să comenteze afirmațiile făcute în regie pe care i le atribuie dl Cosmin Șerban, prezent la înregistrarea cu dna Carmen Gheorghe, spune că nu-și amintește decât de prezența în regie a dnului Mugur Vărzariu;
- Întrebată dacă în acea ocazie s-ar fi rostit comentariul „*făța asta, cine-o mai ține și pe ea în brațe*”, evocat de dl Vărzariu, admite că o colegă din regia tehnică ar fi întrebat „*cine dracu-i și asta?*”;
- Afirmă că a participat parțial la discuția din 3 martie a dlui Cătălin Sava cu producătoarea și moderatoarea emisiunii, ocazie cu care dna Mihaela Drăgan ar fi acuzat-o că, potrivit relatării lui Mugur Vărzariu, în timpul înregistrării ar fi ar fi comentat în regie că „*moderatoarea este amanta lui Cătălin Sava*”; spune că a negat că ar fi spus acest lucru pe care, de altfel, nici nu-l crede.

Tiberiu Marcu

- Susține că a completat pe calculator contractul cu datele personale ale dnei Mihaela Drăgan în data de 11 februarie și spune că, după ce a văzut pe monitor cuantumul onorariului, moderatoarea și-a strâns lucrurile și a plecat comentând nemulțumită că „*face imagine televiziunii pentru 750 de lei*”.

2. Observații și constatări

Din analiza sesizărilor primite, a mărturiilor și a punctelor de vedere sintetizate mai sus, audierea înregistrărilor audio și parcurgerea corespondenței puse la dispoziție de dna Mihaela Drăgan, vizionarea fragmentului video prezentat de dna Mimi Necula și a înregistrărilor emisiunii „Fără etichetă”, lecturarea articolelor legate de subiect publicate pe Criticatac.ro, studierea Ordonanței nr.137/31 august 2000 (republicată) a Guvernului României privind prevenirea și sancționarea tuturor formelor de discriminare precum și a regulamentelor interne relevante pentru acest caz, Comisia de etică și arbitraj constată că:

- Există o diferență importantă între declarația doamnei Mihaela Drăgan și cea a domnului Cătălin Sava în ceea ce privește cronologia demersurilor privind semnarea unui contract: dna Drăgan susține că datele personale pentru completarea contractului i-au fost cerute în ziua de 24 februarie, ocazie cu care a aflat și cuantumul onorariului, în timp ce dl Sava, împreună cu organizatorul de producție Tiberiu Marcu, afirmă că documentul era pregătit pentru semnătura moderatoarei în 11 februarie. Comisia de etică și arbitraj nu a putut lămuri această nepotrivire de declarații, care presupune o investigație care depășește aria sa de competență.
- Declarațiile celor două părți diferă substanțial și în ceea ce privește conținutul discuțiilor și al interpretării termenilor folosiți atunci când s-a vorbit despre aspectele contractuale, de la tipul contractului (de muncă, colaborare, drepturi de autor) și până la cuantumul onorariului convenit moderatoarei. Astfel, în vreme ce dl Cătălin Sava susține că i-ar fi precizat colaboratoarei că este vorba de o cesiune de drepturi de autor, menționând și suma de 1500 de lei ca onorariu aferent lunilor februarie și martie, dna Drăgan afirmă că de la început i-a fost prezentată varianta încheierii unui „*contract de colaborare*”, cu posibilitatea angajării ulterioare, și că singura referire la remunerație a fost că „*din februarie suma nu va fi foarte mare*”;
- Opoziția dlui Cătălin Sava față de solicitarea legitimă a dnei Mihaela Drăgan de a studia acasă prevederile contractului este inexplicabilă; argumentul că era necesară obținerea semnăturilor mai multor responsabili din TVR nu poate fi luat în considerare, atâta vreme cât de pe document lipsea tocmai semnătura deținătorului drepturilor;
- Dincolo de contradicțiile din declarații și divergențele dintre cele două părți evidențiate mai sus, esența problemei contractuale rămâne lipsa unui acord valabil între SRTv și dna Mihaela Drăgan la data de 3 martie, după difuzarea a cinci ediții moderate de aceasta;

- Lipsa unui contract a afectat indirect și relațiile profesionale din cadrul echipei emisiunii „Fără etichetă”. Un document asumat sub semnătură, care să prevadă explicit obligațiile și responsabilitățile titularii drepturilor de autor, precum și relația sa de subordonare editorială, ar fi putut preveni, fie și parțial, disputele dintre producător și moderator. De altfel, în mesajul trimis în 27 februarie pe adresa coordonatorului Cătălin Sava, dna Drăgan subliniază faptul că *„nu a semnat niciun act și nu a primit nicio remunerație pentru serviciile prestate”*, nemulțumire pe care o alătură celor care țin de colaborarea sa cu producătoarea emisiunii;
- Legat de ultimul aspect menționat, mărturiile celor audiați de comisie susțin ideea că relația profesională dintre dna Mimi Necula și dna Mihaela Drăgan s-a degradat continuu. Printre cauzele acestei deteriorări se află, pe lângă diferența radicală în ceea ce privește experiența de televiziune și exigența în materie de jurnalism dintre cele două foste colaboratoare, și temperamentele, orgoliile și lipsa lor de tact în acțiuni și comunicare interpersonală. În acest sens, sunt elocvente fragmentele înregistrării discuției din 3 martie puse la dispoziție de dna Drăgan, în fapt o succesiune de reproșuri reciproce care au culminat cu schimbul de replici jignitoare transcris mai sus (vezi Nota 1).
- Principalul reproș de natură editorială adresat producătoarei de către moderatoarea dnei Mimi Necula se referă la ceea ce dna Mihaela Drăgan numește *„perspectiva majoritar-discriminatorie”* din care dna Necula abordează problematica romilor. Dna Drăgan își susține acuzația cu argumentul că i s-a cerut să adreseze anumite întrebări invitaților romi ai emisiunii care – spune domnia sa – *„s-au simțit jigniți”*. Pe de altă parte, dintre cele două persoane indicate comisiei de dna Drăgan spre a fi audiate, singura care a avut calitatea de invitat este dl Mugur Vărzariu, care nu a exprimat în fața comisiei vreo obiecție legată de întrebările la care i s-a solicitat să răspundă în emisiune. Cea de-a doua persoană recomandată – dl. Cosmin Șerban, activist rom, martor din regia tehnică la una dintre ediții – descrie sugestiile transmise la casă moderatoarei ca fiind *„întrebări fără substanță, neagreate de moderator și producător”, „întrebări (...) foarte «light»”* sau *„întrebări inepte”*, dar în niciun caz ca fiind întrebări discriminatorii.
- În controversa editorială legată de așa-numita *„viziune stereotipală”* a producătoarei, argumentele dnei Mihaela Drăgan au fost combătute și de coordonatorul Cătălin Sava, așa cum reiese din înregistrarea discuției din 3 martie (realizată și pusă la dispoziția comisiei chiar de dna Drăgan). Rugată să dea un exemplu de *„stereotip rasist”*, moderatoarea a citat aceeași întrebare invocată și în fața comisiei: *„De ce femeile romene nu se duc la școală și își asumă statutul ăsta în comunitate?”* La observația dlui Sava că *„acesta nu este un stereotip de gândire”*, ci o întrebare determinată de o situație reală,

moderatoarea insistă că este o „prejudecată” legată de „o realitate a majorității” pe care ea „nu vrea să o adreseze”. Interpretarea dnei Drăgan intră în contradicție cu situația descrisă chiar în emisiunea „Fără etichetă” din data de 11 februarie de dna Carmen Gheorghe, activistă de etnie romă:

„Merg foarte des în comunitate și vorbesc cu femei romă care n-au făcut, poate, mai mult de patru clase, și care, din păcate, trasează deja viitorul fetelor lor (...) spunând că fetele nu trebuie să facă mai mult de atât pentru că, oricum, viața lor este cumva trasată. Și e un mesaj cu care m-am obișnuit deja, nu numai în comunitățile de romi, dar și în comunitățile sărace din mediul rural”.

De altfel, realitatea consemnată mai sus explică motivul pentru care *Strategia națională de integrare a romilor* enumeră printre principalele obiective „asigurarea prezenței copiilor romi la școală, în special a fetelor.”

- Există suficiente indicii că, cel puțin cu prilejul înregistrării din 4 februarie a emisiunii, în regia tehnică a studioului 4 s-au făcut comentarii conținând termenul „țigan” cu referire la moderatoarea Mihaela Drăgan și la invitata Carmen Gheorghe. Dnul Cosmin Șerban și dna Mimi Necula au reprodus în fața comisiei formulări asemănătoare: „ia uite ce le merge gura la țigănci!”, „ia uite țiganca, e deșteaptă, vorbește bine!” (relatarea dlui Cosmin Șerban); „ia uite ce țigancă deșteaptă!”, „dar și țiganca noastră ține pasul!” (relatarea dnei Mimi Necula).
- Pe lângă semnalarea formulărilor confirmate citate mai sus, dl Cosmin Șerban comentează scandalizat alte exprimări auzite în comunicarea dintre regia tehnică și platou (de exemplu „*urcă-te*» pe ea, nu o mai lăsa să vorbească atât, ești absentă”), atribuind, în necunoștință de cauză, conotații negative unor expresii care, fără să fie peiorative, fac parte din limbajul particular folosit într-un studio de televiziune.

De remarcat că, în mărturia scrisă pe care a trimis-o comisiei, dl Cosmin Șerban folosește un limbaj disprețuitor, cel puțin la fel de dezonorant ca acela pe care îl condamnă: „*duduia cu travalu*”, „*s-a recomandat cu pseudonimul bisilabic «mimi»*”, „*în lipsa ei de cultură*”, „*avidă de cancan*”, „*întrebări inepte*” și altele.

- Descrierea pe care dl Mugur Vărzariu a făcut-o scurtei convorbiri pe care a avut-o cu dna Mimi Necula înainte de înregistrarea la care a participat este dezmințită categoric de producătoare, care o consideră inexactă în ceea ce privește conținutul discuției, incorectă în redarea contextului și tendențioasă în interpretarea spuselor sale.

Pe de altă parte, una dintre persoanele audiate a confirmat relatarea dlui Vărzariu privind comentariul *“uite o altă față pe care cine știe cine-o ține în brațe!”* auzit în regia tehnică, fără a nominaliza însă autoarea acestuia.

3. Concluzii

Pe baza observațiilor și constatărilor de mai sus, membrii Comisiei de etică și arbitraj au ajuns în unanimitate la următoarele concluzii:

- a) Lipsa unui contract valabil la mai bine de două luni de la începerea colaborării dintre doamna Mihaela Drăgan și SRTv reprezintă o greșeală a conducerii Secției *Alte Minorități* care, deși a manifestat bună-credință, a dovedit neglijență și superficialitate în tratarea acestei probleme. Confuzia dnei Drăgan privind anumite aspecte legale, lipsa sa de insistență în a cere finalizarea unui contract de care era direct interesată, ca și invocarea de către reprezentanții TVR a practicilor din instituție nu pot justifica neasumarea de către aceștia a unei proceduri explicite de negociere, prealabile încheierii contractului și, evident, a efectuării prestației de către colaboratoare.
- b) Exprimarea din data de 3 martie a producătoarei Mimi Necula la adresa dnei Mihaela Drăgan are un caracter vădit insultător, iar atitudinea provocatoare a moderatoarei, ca și faptul că aceasta îi răspunde în același registru jignitor nu diminuează aspectul nedemn al gestului săvârșit. Din perspectiva *Statutului ziaristului din SRTv*, fapta jurnalistei reprezintă o încălcare a articolului 25: *„Ziaristul din televiziunea publică (...) își va trata cu egal respect atât superiorii, cât și subordonații.”*
- c) Nu există elemente concrete care să susțină acuzația doamnei Mihaela Drăgan că, prin intervențiile sale editoriale, producătoarea Mimi Necula ar fi încălcat *Statutul ziaristului din SRTv*, Art. 7: *„Ziaristul din televiziunea publică are datoria de a milita în mod consecvent pentru justiție și armonie socială, pentru respectarea dreptului la informare al cetățeanului, refuzând să-și subordoneze discursul publicistic (...) tendințelor de discriminare pe criterii de rasă, religie, apartenență etnică sau sex, statut economic sau social.”*

Fără să pună la îndoială onestitatea opiniilor dnei Mihaela Drăgan și respectându-i sensibilitatea și convingerile pentru care militează, comisia respinge conotațiile profund negative pe care domnia sa le atribuie, cu argumente neconvingătoare, unor sugestii profesionale justificate jurnalistic și îndreptățite din punct de vedere al ierarhiei editoriale.

De altfel, faptul că dna Mihaela Drăgan critică vehement argumentele editoriale ale dnei Mimi Necula, omițând în sesizarea sa că argumente similare i-au fost aduse și de coordonatorul Cătălin Sava, sugerează că nemulțumirea sa în raport cu producătoarea e motivată mai degrabă de resentimente decât de aspecte profesionale.

Reproșurile doamnei Mihaela Drăgan față de „*intervențiile editoriale*” ale producătoarei devin și mai greu de explicat dacă avem în vedere că în fața comisiei a declarat că toate edițiile difuzate ale emisiunii pe care a moderat-o (și pe care dna Mimi Necula le-a produs și editat) o „*reprezintă*”.

- d) Este eronată indicarea de către dna Mihaela Drăgan, ca și de către ceilalți petenți, a nerespectării în acest caz a dreptului prevăzut la art.33 din Statutul ziaristului din SRTv: „*Ziaristul din televiziunea publică are dreptul de a refuza orice tip de activitate publicistică care intră întră în contradicție cu propriile sale convingeri sau credințe și/sau cu respectul față de adevăr. El va considera clauza de conștiință drept unul dintre drepturile fundamentale derivând din acest Statut*”: faptul că dna Drăgan avea posibilitatea de a refuza o activitate publicistică cu al cărei conținut nu era de acord nu înseamnă neapărat că domnia sa este deținătoarea „*adevărului*” la care se face referire sau că reponsabilul editorial al emisiunii trebuia să-și adapteze propriile convingeri și credințe la cele ale moderatoarei.

Semnificația prevederii citate mai sus este că jurnalistul nu poate fi sancționat pentru invocarea „*clauzei de conștiință*”, așa cum rezultă din următorul articol al Statutului: „*Art.34 (...) El poate părăsi Societatea în asemenea situații, dacă neînțelegerile nu au putut fi rezolvate de către Comisia de etică și arbitraj, fără a avea de suferit daune de natură morală sau materială*”.

- e) Referitor la comentariile făcute în regia tehnică a studioului 4 cu ocazia înregistrării din 4 februarie, comisia dezaprobă fără echivoc folosirea cuvântului „*țigan*”, chiar dacă referirile angajaților TVR au fost făcute într-un spațiu de lucru cu accesul strict restricționat și nu într-o emisiune de televiziune sau într-un un loc public.

Totuși, având în vedere că sensul comentariilor la adresa invitatei și a moderatoarei a fost în mod evident admirativ, comisia înțelege să facă apel la articolul 10 din *Regulamentul de organizare și funcționare*, care-i oferă posibilitatea ca în analizele sale să ia „*în considerație, ca circumstanță atenuantă, cu maximă prudență, încălcări ale Statutului dovedite a fi comise în mod involuntar*”.

În ceea ce privește raportarea la normele legale în domeniu, comisia este de părere că, deși incontestabil reprobabile, remarcile respective nu pot fi considerate ca fiind discriminatorii, întrucât nu au avut „*ca scop sau efect restrângerea, înlăturarea recunoașterii, folosinței sau exercitării, în condiții de egalitate, a drepturilor și a libertăților fundamentale sau a drepturilor recunoscute de lege, în domeniul politic, economic, social și cultural sau în orice alte domenii ale vieții publice*”, așa cum este definită discriminarea în Art.2 (1) din *O.G. nr. 137 din 31.08.2000 privind prevenirea și sancționarea tuturor formelor de discriminare*.

- f) În analiza pe care a întreprins-o, comisia nu a identificat probe (mărturii) care să confirme existența în activitatea secției *Alte Minorități* din TVR a unor alte declarații sau fapte interpretabile ca discriminatorii sau rasiste, așa cum reclamă în sesizarea sa dna Mihaela Drăgan.
- h) Observația dnei Mihaela Drăgan privind „*aspectul rasist*” pe care-l presupune eliminarea cuvântului „rom” din varianta de titlu „*Rom fără etichetă*” pe care a propus-o inițial pentru emisiune reprezintă o dovadă a felului în care atitudinea militantă exacerbată intră în contradicție cu bunul-simț al comunicării, obligatoriu pentru un jurnalist. Comisia apreciază că alegerea titlului „*Rom fără etichetă*” al dnei Drăgan nu ar fi făcut decât ca - prin asocierea facilă cu distilatul omonim din magazine- să ducă în derizoriu numele emisiunii dedicate minorității roma, afectând implicit atingerea scopurilor pentru care militează domnia sa.
- g) Un alt exemplu de interpretare excesivă - dacă nu chiar de superficialitate - a doamnei Mihaela Drăgan este descrierea din presă a experienței sale în TVR ca fiind o confruntare cu „*rasismul instituțional*”. Comisia consideră că această acuzație extrem de gravă este întru totul nejustificată și îi amintește doamnei Drăgan că orice formă de generalizare, ca și folosirea improprie a termenilor, trebuie combătută de activiștii antidiscriminare și de jurnaliști deopotrivă.

4. Recomandări

Pornind de la concluziile de mai sus, Comisia de etică și arbitraj le solicită jurnaliștilor implicați în acest caz, ca și personalului de specialitate și conducerii TVR, să aibă în vedere următoarele recomandări:

- Alegerea colaboratorilor externi care urmează să apară în emisiuni prin procedura de tip *casting*, care presupune competiție și o bază de selecție mai mare;

- Introducerea în procedurile de lucru a obligativității încheierii unei „*Note verbale de negociere*” prealabile definitivării oricărui contract de colaborare care să prevadă onorariul convenit de părți și denumirea generică a prestației;
- Dna Mimi Necula să-și prezinte scuze în mod public pentru cuvintele jignitoare adresate doamnei Mihaela Drăgan în data de 3 martie;
- Evitarea termenului „*țigan*” nu doar în producțiile publicistice, ci și în comunicarea de orice fel din interiorul TVR;
- Evitarea oricăror comentarii care pot fi interpretate ca lipsite de respect la adresa colegilor sau a invitaților în TVR, inclusiv în spațiile de lucru cu acces restricționat.

Concluziile și recomandările Comisiei de etică și arbitraj privind cazul analizat vor fi trimise autorilor sesizărilor, celorlalte persoane implicate și Comitetului director al SRTv.

GABRIELA AVRAM.....

RĂZVAN BUTARU.....

RALUCA BRUMARIU.....

HORIA GRUȘCĂ.....

IOANA MUREȘAN.....

MARIAN VOICU.....